

ד. 1) באיזה אופן שרי לקנות חילתית מן הגוי, ומאי קא משמע לן? 2) האם מותר לקנות מגוי חגבים או יין תפוחים, ומדוע? 3) האם שרי לקנות אוכלין בחזקת חולין מכהן החשוד למכור תרומה, ומדוע? 4) המוצא "צלם", האם מותר הוא בהנאה (פרט), ומדוע, וכיצד קיימא לן להלכה?

ה. 1) כיצד סבר רבה להעמיד את פלוגתת ר' מאיר ורבנן גבי מוצא צלמים, וכיצד נדחו דבריו? 2) באיזה אופן מודים רבנן לר' מאיר גבי המוצא צלמים, ומה דעת רשב"ג בענין? 3) המוצא שברי צלמים או שברי עבודת כוכבים, מה דינם, ומדוע? ומה הדין המוצא תבנית יד או רגל של צלמים או של עבודת כוכבים?

ו. 1) מה דין עבודת כוכבים שנשתברה מאיליה, ומדוע. והאם יש להוכיח דין זה מדין צלמים שנשתברו, ומדוע? והאם יש להוכיח דין זה ממתניתין? 2) חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות, האם שרי לאכול ממנה בלא להפריש תרומות ומעשרות, ומדוע? ואמאי הובא בסוגיין?

ז. 1) מה היו מידות הבור שלתוכו הטילה שפחתו של מציק את נפלה? ומדוע קראו לכהן שיעמוד על שפת הבור, והאם טימאו את הכהן, ומדוע? 2) מה דינה של עבודה זרה שנפסחה, ומדוע? 3) המוצא צורת דרכון וראשו חתוך, מה דינו ומדוע? ומאי שנא ממוצא שברי צלמים?

ח. (1) מה דין נשורת שנפלה מאילן אשירה, ושיפויו ששייכו מצלם עבודת כוכבים, ומדוע? (2) קן שבראש אילן הקדש או בראש אשירה, מה דין האפרוחים, הביצים, ועצי הקן? (3) המוצא כלים שיש עליהם צורות, מה דינם? ואליבא דמאן קאי מתניתין?

ט. (1) כיצד ביארו אביו ורבא את הברייתא ד"כל הפרצופות מותרות חוץ מפרצוף אדם", והאם יש בנייהו נפקא מינה לדינא? (2) מה היה המעשה עם ר' אלעזר הקפר שהלך בדרך, ומה למדנו מדבריו (פרט)? (3) מה ילפינן מדכתיב "לא תעשו אתי" (פרט)? (4) האם שרי לעשות כתבנית מנורה משל עץ? באר במה תלוי הנידון!

י. (1) למה היו משמשות דמות הצורות הלבנות שהיו לרבן גמליאל בעליה? ומי עשה לו את אלו הצורות, וכיצד הותר לו לעשותם? (2) האם שרי להחזיק טבעת עם צורה, או לחתום בה? ואי נימא דאסור לחתום, האם שרי לומר לגוי שיחתום? (3) כיצד מבאדים את העבודה זרה, ומדוע דווקא באופן זה?

יא. (1) באר את ראיית ר' יוסי לדבריו ממעשה משה לעגל הזהב! וכיצד דחו רבנן את ראייתו? (2) האם שחיקת כלי מתכות ראויות לגרל צמחים? ואמאי הובא נידון זה בסוגיין? (3) מהיכן לקח דוד את ה"עטרת", וכיצד הותר לו הדבר, ומה עשה עם עטרת זו?

יב. (1) מה שאל ההגמון לרבן גמליאל, ומה השיבו רבן גמליאל, והיכן היה רבן גמליאל כשהשיבו? (2) האם תשובתו של רבן גמליאל להגמון היתה תשובה מעולה או לאו, ומדוע? (3) האם מותר לאפות בתנור של כומרין?

יג. (1) נכרי העובד להר, האם ההר נעשה עבודה זרה? ומה דינו של העובד? ומה דין ההר לענין איסור הנאה, ומדוע? (2) נכרי העובד להר מצופה זהב, מה דין הזהב לענין איסור הנאה, ומדוע? והאם ציפוי נעבד דבעלי חיים דינו שונה, ומדוע? (3) מי היה מבוגר ממני, ר' יוסי הגלילי או ר' עקיבא, ומנין?

יד. (1) האם אילן מחובא נמי דינו כהר לענין עבודה זרה (פרט), ומדוע? (2) כיצד נדרש הקרא "ואשריהם תשרפון באש", והקרא "ואשריהם תגדעון"? (3) כיצד היה סדר איבוד העבודת כוכבים כשנכנסו לארץ ישראל? ואיזה עוד הלכות נאמרו בסוגיין בצורת האיבוד של עבודה זרה, ומהיבא ילפי להו?

בהצלחה!

תשובות למבחן עבודה זרה לט מה

- א. (1) חילק הוא דג סולתנית שכשעולה מן הים אין לו סימני טהרה, ואסורוהו משום דעולים עמו אף דגים טמאים ומי שאינו מומחה אינו יודע להבדיל בין הטמאים לטהורים. ובנהר שידוע דמגדל רק דגים טהורים, שרי לאכול ממנו.
- (2) בין מגדל סימנים לאחר זמן, ובין משיר סימנים כשעולה מן הים כשר, וילפינן לה מדכתיב "אין לו" עיין עליו, דכל שהיה או שהיה לו סימנים כשר הוא.
- (3) לגירסת רש"י שפר נונא טהור, וקדש נונא טמא, וסימן "קדש לה" דאסור כהקדש, וקבר נונא נמי טמא, וסימן "קברי עכו"ם". ולגירסת התוס', שפר נונא טמא וכדמשמע בהמשך סוגיין, קדש נונא טהור, כדכתיב קדש ישראל לה', דשרי לישראל, וקבר נונא נמי טהור, וסימן דקברי עכו"ם אינם מטמאים באוהל.
- (4) כיוון דהוא דבר חריף, אסור לקנותו מן הגויים דהא חתכוהו בסכין שבלוע בו איסור, ואף דהוי טעם פגום, מכל מקום חריפות החילתית ממתקת הטעם. וכתבו התוס' דהוא הדין לענין בצל וקפלוט שיש להם חריפות והטעם מפעפע יותר מכדי קליפה, אבל בשם הר"ם כתבו, דשאני חילתית דחריף טפי.
- (5) מאשה סתם שרי לקנות קורט של חילתית. אבל מעבד אסור, ועבדו של חבר כחבר. ולקנות תכלת, אף מאשה אסור, ואשת חבר כחבר.
- ב. (1) אין שולחין יין בשר ותכלת וחתיכות דגים בסימן אחד, ולרש"י הוא משום דדמיו יקרין, ויש לחוש לזיופא. והתוס' הביאו דהוא משום דהאיסור בעין, והסיקו דיותר נראה טעמו של רש"י. אבל חלב וגבינה מורייס פת וחילתית משלחין אף בחותם אחד, דלא חשוד להחליפם כיון דדמיהם מועטין. ורב נתן סימן חבי"ת אסור, וחמפ"ג שרי. ושמואל נתן סימן ב"ת אסור, ובשר כולל בהמה ודגים. ומח"ג אסור, דפת אין צריך להזכירו, דהרי אינו יכול להחליפו אלא בכיוצא בו, ולדבר מועט כזה פשיטא דסגי חותם אחד.
- (2) אסור לקנות יין מורייס חלב מלח סלקונדרית חלתית וגבינה, וסימנך ימ"ח מח"ג. והיינו טעמא, משום דקונים מן הגויים ומוכרים לישראל, דהא אינם חוששין לפני עיוור. אבל לעצמן מקפידים, ואם שיגרין לישראל שרי לאוכלן, דאמרינן דממאי דאכל משדר.
- (3) הוא מלח שמערבין בו קרבי דגים, ועל שם שכל סלקונדרי רומי דהם האופים אוכלים אותו, קרי ליה הכי. והכל תלוי במנהג המקומות, דאם דרכן לערב רק קרבי דגים לבנים, רק המלח הלבן אסור, ואם דרכן לערב רק קרבי דגים שחורים, רק השחורים אסורים, ואם דרכן לערב שחורים ולבנים, בין השחור ובין הלבן אסורים.
- (4) באופן שישראל עומד בצד עדרו ויכול לראות, אפילו דלא בכל מצב יכול לראות, מכל מקום הגוי מירתת, ואף אם יש שם בהמות טמאות אין לחוש שעירבן בחלבו.
- ג. (1) יש להתיר הציר על ידי שכיבית שוטטת בו, דרק ציר טהור מגדל כילבית. לרש"י היכא דהם פתוחות בעינן תרי, דבחד חיישינן שמא מעלמא אתי, ובסתומות סגי באחד. ולתוס' לעולם בעינן תרי, אבל בפתוחות תלינן לקולא דאחת פרהה. ובאופן שיש ספינה מליאה בחביות, אם הם פתוחות, סגי שיהיה באחת מהן, ואם הם סתומות בעינן שיהיה בכל אחת ואחת.
- (2) לאכול את גופן בעינן שיהיה היכר ראש ושידרה שהם של דג טהור, אבל לטבל בצירן, לדעת רב נחמן סגי או בראש או בשדרה, וביארו התוס' דבציר אפילו דהוא דאורייתא, מכל מקום כיון שאינו בריה הרי בטל הוא בששים. ולדעת רב הונא אף בציר בעינן ראש ושדרה. וכן בעינן שיהיה הסימן בכל דג ודג, אבל אם היו חתיכות הרבה וכשמחברן נראה שהוא מדג אחד, סגי בסימן באחד מהם.
- (3) אמרינן דכסימני ביצי עוף, דהם כד וחד כך סימני ביצי דגים טהורים. והסיקו התוס' דהאי סימן לא מהני אלא מדרבנן ובצירוף הא דאומר דמשל דג טהור הוא. ואם נימוחו, אין לוקחן אלא מן המומחה, ואם אין מומחה, אינו ניקח אלא אם יאמר אני מלחתי מדג טהור, ולדעת ר' נחמן בעינן שיראה את מין הדג שממנו מלחו הביצים.
- ד. (1) באופן דמביא לו עלה של חילתית, ואף דמדובקין בו קרטין, אפילו הכי אמרינן דנשרו ממנו, ולא אמרינן דנחתכו בסכין וממקום אחר באו.
- (2) אסור לקנות חגבים מן הסלולה שלפניו, משום דמולף עליהם יין. אבל הבאים מן האוצר או מן ההפתק או מן הספינה מותרים, דאין דרכו ליתן עליהם יין. ויין תפוחים, אף הבא מן הסלולה שרי, ורק הנמכר בקטלוחא אסור מפני שמערבין בו יין.
- (3) אם מוכר משלפניו אסור, דהא חשוד הוא למכור תרומה בדמי חולין, אבל אם מוכר מן האוצר או מן ההפתק או מן הסלולה, שרי, דירא שמא ישמעו ויפסידו לו כל אשר לו.
- (4) צלמים של כפרים, כולי עלמא מודי דנאסרים בהנאה, משום דאין עשוין לנוי אלא לעבודה. ובצלמים של עיר, לדעת ר' מאיר אסור הוא בהנאה, משום דיש מקום שעובדין לצלם פעם אחת בשנה, וחיישינן למיעוטא וגורנין שאר מקומות אטו אותו מקום. והיינו דווקא אנדרטי של מלכים, אבל שאר צלמים אין הדרך לעובדן ושרי. ורבנן לא חיישו למיעוטא, ולא אסרו שאר מקומות אטו אותו מקום. ולדעת ר"ת, מאי דשרו רבנן הוא רק באנדרטי של מלכים, אבל בשאר צלמים אף רבנן אסרו. וואף לרבנן, כל שאוחז בידו מקל או ציפור או כדור, אמרינן דמסתמא עבדוהו. ולדעת רשב"ג אפילו אוחו כל דברן. ולהלכה קיימא לן כרבנן דלא חיישינן למיעוטא.
- ה. (1) רבה סבר להעמיד דווקא בשל כפרים, אבל בשל כרכין כולי עלמא מודו דמותריים. וכתבו התוס' דלפום ריהטא אף רבה סבר דפלוגתייהו בחיישינן למיעוטא, דאף בשל כפרין רק מעוטא עובדין. אמנם התוס' הסיקו, דלרבה נחלקו ר' מאיר ורבנן האם בשל כפרין כולם עובדין אותם, או דאין עובדין אותם. ודחו, דבכפרים לא עבדינן לנוי, וכולי עלמא מודו דיש לאוסרם.
- (2) באופן שהצלם אוחו בידו מקל, וכוונתם לומר דרודה במקל את כל העולם, או אוחו בידו ציפור, דכוונתם לומר דאוחו את כל העולם כציפור שבידו, או אוחו כדור, דכדור מרמז על העולם. והוסיפו עליהם סייף עטרה, וחותרם. ולדעת רשב"ג כל דבר שיאחו בידו מראה על חשיבותו. ואיבעיא לן בגמ' היכא דאוחו צואה בידו.
- (3) מבואר במתניתין דבשברי צלמים אין איסור הנאה, והיינו משום ספק ספיקא, דשמא מעולם לא עבדום, ואף אם עבדום שמא ביטלום. ולדעת שמואל, אף שברי עבודת כוכבים שרי, משום דרוב הנשברים היו על ידי גוי או מאיליהם, דאילו יהודי היה שוברם, מסתמא היה מאבדם, וכל שגוי שברם הרי מבטלם, וכן היכא דנשברו מאיליהם סבירא ליה לשמואל דהוי ביטול. ובתבנית יד ורגל, מבואר במתניתין דאסור, מפני שכיוצא בהן נעבד. ומבואר בגמ', דאפילו שברי צלמים אסורים. ואיירי דווקא בעומדין על בסיסן, ולרש"י היינו עומדים על בסמיסאות שלהם, ולתוס' היינו שיש להם מושב רחב שיושבים עליו. והתוס' לעיל כתבו, דאיירי דווקא בשל כפרין.

1. (1) לדעת ר' יוחנן אסורה, דכיון דהיתה וודאי עבודת כוכבים, אין ספק שמא ביטלה מוציא מידי וודאי. ולדעת ריש לקיש מותרת, דמסתמא ביטלה דהרי אפילו על עצמה לא הגינה. ומסקינן דאין להוכיח מדין שברי צלמים, דבשברי צלמים הוא רק ספק נעבד, ולהכי מהני ספק להתירה, אבל עבודת כוכבים שוודאי נעבדה, יש לומר דלא אתי ספק ומוציא מידי וודאי. ור' יוחנן רצה להוכיח מרישא דמתניתין דקתני שברי צלמים, ומתניתין משמע דקאי אפילו אליבא דרבנן דאף צלמים גופיהו שרי, ועל כרחק דאתי לדיוקא דהא שברי עבודת כוכבים שרי. ודחו, דאתי לדיוקא דהא צלמים עצמן אסורים וסתם תנא כר' מאיר.

(2) שרי לאוכלן. ובעינן להוכיח מינה דספק מוציא מידי וודאי וקשיא לר' יוחנן דאסר בעבודה זרה שהשתברה מאליה. ודחו, דהכא הוא וודאי וודאי, דחוקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, והתוס' הוסיפו בשם הירושלמי דאיירי שמת מתוך ישוב הדעת. אי נמי, דהכא לא הוא וודאי טבל, דשמא הכניסה במוץ שלה, דבכהאי גוונא מדאורייתא אינו מתחייב במעשר, ועל חיוב מדבריהם שפיר סמכו על החזקה דהחבר תיקנם.

2. (1) איירי או בבור עשרה טפחים דיינו כרשות היחיד דספיקו טמא, או בבור פחות מעשרה טפחים דהוי רשות הרבים אבל איהל הכהן על כל חלל הבור. וקראו לכהן כדי שיכיר אם זכר הפילה או נקיבה, דאף שפחה מטמאה לידה, ולא טימאו את הכהן, או משום דספק שמא גיררהו חולדה מוציא מידי וודאי שהיה שם נפל, או דהוי וודאי שגיררה חולדה דרכן בכך, או דלא איירי בוודאי נפל, אלא בספק נפל ספק רוח שאינו מטמא, וקראו לכהן שיכיר דאם הוא נפל האם הוא זכר או נקיבה.

(2) אם גוי פסחה, כיוון דמבזי לה וודאי ביטלה. אבל אם ישראל פסחה, לדעת אביי אינו סבה שהגוי יבטלנה, דכיוון דאינה חסירה ורק צורתה התבטלה, סובר הגוי שאין העבודת כוכבים מקפידה בכך ולהכי לא הצילה את עצמה, ואינו סבה לבטלה. ולדעת רבא, אף בפסוח ישראל הגוי מבטלה, אלא דאיכא גזירה שמא יגביהנה ישראל ויזכה בה, ולאחר שזוכה בה תו אין לה ביטול.

(3) באופן שידוע שגוי חתכה, וודאי שביטלה ומותרת, ואף באופן דהוא ספק שמא ישראל חתכה, שרי משום דאיכא ספק ספיקא דשמא מעולם לא עבדה. ואם ידוע שישאל חתכה, אינה מתבטלת בהכי, ומסקינן דהוא משום גזירה דרבא שמא יגביהנה. ולא דמי לשברי צלמים דמדינא שרי משום ספק ספיקא, דהתם איכא תרי טעמי להיתרא, דשמא הגוי שברה לבטלה, ואף אם הישראל שברה שמא הגוי מצאה שבורה וביטלה. אבל הכא דידוע שישאל חתכה איכא רק חד צד להיתיר דשמא מצאה גוי חתוכה וביטלה.

3. (1) נשורת אסורה [אליבא דר' יוסי], משום דכל דרך האילן בכך, לא חשיב ביטול לעבודת כוכבים. אבל שיפוי ששייפו מן העץ, כיון דאין דרכו בכך, הוי ביטול. ואם הגוי התכוון לצורכו אף העבודה זרה עצמה בטלה, ואם התכוון רק לצורכה, רק השיפוי מותר. ומעיקר הדין אף אם הישראל שיפה בטלה בכך [בעבודה זרה של הגוי], אלא מגזירה דרבא אמרינן דאינה בטילה.

(2) בראש אילן הקדש, אם הקן נעשה מאילן הקדש, למאן דאמר יש מעילה בגידולין מדאורייתא אסור להנות, ולמאן דאמר אין מעילה בגידולין רק מדרבנן אסור. ואם הקן נעשה ממקום אחר איכא צד בגמ' דנמי נאסר מדרבנן גזירה שמא יהנה מן עצי הקדש. ובאפרוחין וודאי דמותרים, ובביצים והאפרוחין הצריכים לעצים, מדרבנן אסורים. ובאשירה, אם נעשה ממקום אחר העצים מותרין, ומכל מקום אסור לתפס בעצי אשירה ליטול הקן. ואם נעשה מן האשירה תליא בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל בעבודת כוכבים שנשתברה מאליה. והביצים אסורות כיוון דצריכות לאילן והוי כנהנה מעצי אשירה, והתוס' כתבו דהוא גזירה שמא יעלה באילן דחס עליהם שמא יפלו. והאפרוחין שאינם צריכות לאילן מותרות.

(3) אם יש עליהם צורת מול חמה או לבנה או צורת דרכון, אסור בהנאה, דכיוון דצורות חשובות הן, יש לומר דעבדום. וכתב רש"י דמתניתין רבנן דשרו בשאר צלמים. והתוס' כתבו, דלשיטת רש"י לעיל דאף לר' מאיר דאסר בצלמים היינו דווקא באנדרטי, שפיר איכא לאוקמי מתניתין אף לר' מאיר. והוסיפו דאף לר"ת דבשאר צלמים כולי עלמא מודו דאסורין, צלם על כלי שאני, ודווקא באלו דמתניתין יש לאסור.

4. (1) אביי ביאר דאיירי בעושה, דכל הפרצופות מותר לעשותן חוץ מאדם. ורבא ביאר דקאי על המוצא, ואיירי בדמות מניקה, או בדמות סר אפיס, דיש לו סל בידו, דצורות אלו אסורות בהנאה אליבא דר' יהודה. ולדינא אף רבא מודה לאביי דצורת אדם אסורה בעשייה.

(2) ר' אלעזר הקפר הלך בדרך ומצא טבעת שיש עליה דרכון והכריח עובד כוכבים גדול שיבטלנה. ושמע מינה דאין גוי קטן שאינו מבין בטיב עבודת כוכבים מבטל עבודת כוכבים, ושמע מינה דעובד כוכבים מבטל אפילו עבודת כוכבים שאינה שלו, וכן שמע מינה דמבטל אפילו בעל כורחו. ועוד שמעינן, דאף דהיה הוא ברשות הרבים והגוי התיימש ממנה, מכל מקום מאיסורה לא התיימש.

(3) למסקנא ילפינן שאסור לעשות דמות שמשין שאפשר לעשותם ממש כגון כלי המקדש, וכן אסור משמשים שבמדור העליון כגון שרפים ואופנים, ושממשים שבמדור התחתון כחמה לבנה ומזלות, וכן אסור לעשות חיה עם דמות ארבעה פנים של נשר אריה שור ואדם, שהיא דמות המשמשת לפניו.

(4) לדעת תנא קמא שרי משום דמנורת המקדש פסולה משל עץ, דילפינן מכלל פרט וכלל דבעינן מתכת כעין הפרט דזהב. ולדעת ר' יוסי בר יהודה אף של עץ מותרת במקדש דדריש בריבוי ומיעוט ואתי למעט רק חרס, ואסור לעשות כתבינתה.

5. (1) היו משמשים כדי להראות ההדיוטות המעידים על קידוש החודש, דעל ידי הצורות יוכל לבדוק אם דברי העידים מכוונים. ולדעה אחת גויים עשו לו אותם, דהא לישראל אסור משום "לא תעשו אתי". ומשום מצוה היה מותר לומר לגוי לעשותם אף דבעלמא אסור אמירה לגוי. ואף לחשד אין חוששין משום דרבים שכיחי גביה ואין חשד גבי רבים, או דשל פרקים היו עשויים ורק לצורך שעה היה מחברן ולהכי ליכא חשד. ולדעה אחרת בגמ', כל להתלמד שאני ואף הותר לו לעשות על ידי עצמו.

(2) אמרינן בגמ' דאסור להחזיק עם צורת בולטת משום החשד, אבל שרי לחתום בה משום דהצורה הנחתמת תהיה שקועה. ומאידך, צורה שקועת שרי להחזיק אבל אסור לחתום בה. ובפשטות איירי בצורת אדם. אבל דעת הבה"ג, דאיירי דווקא בצורת דרכון, אבל בצורת אדם שרי אפילו צורה בולטת. ולהאי גיסא דאסור, אסור נמי לומר לנכרי שיחתום, מלבד היכא דהוא צורך מצוה.

(3) לדעת רבנן מפרר וזורה לים. וכתבו התוס' דהיינו ים המלח כדמשמע בפסחים, או לכל מקום שאינו מגדל צמחים. ועוד הביאו דנחלקו התם רבה ור' יוסף האם צריך פירור או לאו. אבל לזרות ברוח או בכל מקום שמגדל צמחים אסור, משום דזה וזה גורם אסור ונמצא נהנה בזבל עבודת כוכבים. ולדעת ר' יוסי זה וזה גורם מותר, ושרי לזרות אפילו במקום המגדל צמחים. והיינו טעמא דצריך לאבדם באלו האופנים, דחיישנן לתקלה שישראל יהנה ממנה.

6. (1) רש"י ביאר דהוא מדכתיב "ואכות אותו טחון". וביארו התוס' דמסתמא אף זרן לרוח כדרך הכותנתין. ורבנן דחו דבריו דהא כתיב להדיא ויזר על פני המים דהוא מקום שאינו מגדל צמחים, והא דכתת הוא כדי להשקותם מעפר העגל כדרך שמשקים סוטה. והתוס' דחו דבריו, ומשום הכי ביארו, דאף ר' יוסי ידע לקרא דזרן לנחל, אמנם סבר דדרך הנהר שהמים עולים לשפתי הנהר ומגדלים שם,

וחזינן דלא חשש להנאה מעפרו, ורבנן דחו דכיון דמטרתו היתה להשקותם כסוטה, הרי השקה את כל עפרו ואין חשש שיזבל את צידי הנהר.

(2) בסוגיין מבואר דשחקו את הצלם של אם אסא ונתנהו בנחל קידרון שאינו מגדל, והקשו התוס' דמשמע דאי לאו נחל קידרון, היה הוא מגדל צמחים, והרי שנינו לענין כיסוי הדם שאין לכסות בשחיקת מתכות מפני שאינו מגדל צמחים. ותירצו, דשאני היכא דמעורב הוא עם אדמה, ועוד תירצו, דהיכא דשרפו ואחר כך שחקו, שפיר מגדל.

(3) דוד לקחו מ"מלכם" שקוף בני עמון. והותר לו לקחתה מפני שאיתי הגיתי שהיה גוי ביטלה. והניחה בראשו, ונעשה על ידי אבן שואבת, דהא משקלה היה כיכר זהב, ולחד מאן דאמר לא היתה שוקלת הכי, אלא היתה בה אבן יקרה במשקל זה. ולדעת ר' יהודה אמר רב מעולם לא הניחה על ראשו, אלא היתה ראוייה להינתן על ראשו שמידתה הלמתו אפילו שהיתה עגולה ואין ראשו של אדם עגול ממש.

יב. (1) שאלו כשהיו במרחץ כיצד הותר לו לרחוץ במרחץ של אפוטרידי הרי נהנה מעבודה זרה. ולא ענהו דבר, אבל כשיצאו אמר לו דלא השיבו במרחץ משום דאסור הוא בדברי התורה, והא דבאמת הותר לו הוא משום דהמרחץ קדם לעבודה זרה ואין בכוחה לאסור מרחץ שכבר השתמשו בו רבים, אי נמי דאין המרחץ נוי לעבודת כוכבים אלא אדרבה העבודת כוכבים נוי היא למרחץ, אי נמי דכיון דמבזים לו ברחיצה וכו', אין עליו איסור, דהא "אלוהיהם" כתיב דבעינן דווקא מנהג אלהות.

(2) לדעת ר' אושעיא לאו תשובה מעולה היתה, או משום דפעור יוכיח דאינו מתבטל בעבודה מבוזה. או משום דאף אם קדמה העבודת כוכבים למרחץ היה שרי דהא רק בטובה [היינו היכא דצריך להחזיק טובה, או היכא דמשלמים לה שכר] אסור להנות ממנו. או משום דשנינו דרק בפניה או השתין בפניה אינה מתבטלת בהכי. אי נמי, דאין מחובר לעשה תקרובת לעבודת כוכבים. ולדעת ר' חמא הוי תשובה מעולה, דאין פעור יוכיח משום דזה דרכה, ושאני רבן גמליאל דאף שלא בטובה גביהם הוי בטובה דנהנים שר' גמליאל רחץ במרחצן, וליכא ראייה מרק והשתין דהוי דרך עראי אבל האי מרחץ הוא דרך קביעות, ואף דאין מחובר נעשה תקרובת, מכל מקום אי איכא ביה משום נוי היה אסור מדרבנן [ולרש"י עצם הרחיצה היא נוי, ותוס' המחובר שהוא נוי נאסר מדרבנן].

(3) כתבו התוס' דשרי משום דאין התנור בבית העבודת כוכבים ורק הכומרים עצמם נהנים.

יג. (1) לדעת רש"י, אין ההר נעשה עבודה זרה, ואינו אסור בהנאה, דדרשינן מדכתיב "אלוהיהם על ההרים" ולא ההרים אלוהיהם. ומכל מקום העובד בסייף, דהא התכוון לעבוד עבודה זרה. והתוס' הביאו פירוש דוודאי דההר נעשה עבודה זרה, ומשום הכי העובד בסייף, ומכל מקום גזירת הכתוב היא דאינו יכול לאסור ההר בהנאה.

(2) לדעת תנא קמא דמתניתין הציפוי אסור בהנאה, דילפינן מקרא דלא תחמוד כסף וזהב עליהם. וכתבו התוס', דאיירי דווקא בציפוי הנעבד וילפינן מקרא דאינו בטל להר. ולדעת ר' יוסי הגלילי אליבא דרמי בר חמא הציפוי בטל להר ואינו נאסר. והסיקו התוס' דהוא הדין לציפוי נעבד דבעלי חיים, ומה ששנינו דשרי להדיוט, איירי היכא דהציפוי לא נעבד, או אליבא דר' יוסי.

(3) הסיקו התוס' דר' עקיבא מבוגר טפי מר' יוסי הגלילי, דהא ברוריה אשתו של ר' מאיר שהיה מתלמידי בתראי דר' עקיבא כינתה את ר' יוסי הגלילי "גלילי שוטה". ומכל מקום היה תלמיד חבר לר' עקיבא, והיינו דבמתניתין אמר ר' עקיבא לר' יוסי הגלילי "אני אדון לפניך".

יד. (1) היכא דנטע אילן על מנת לעובדו, היינו אשירה דכתיב בתורה דבעינן לשורפה. והיכא דמעיקרא לא נטעה על מנת לעובדה, לדעת רש"י, היכא דנטע אילן, כולי עלמא מודו דדינו כתלוש וחשיב עבודה זרה ונאסר בהנאה. והיכא דעלה מעליו, כולי עלמא מודו דדינו כהר מחובר שאינו נאסר בהנאה. והיכא דנטעו גרעין ואחר כך עבדו הוא פלוגתא ר' יוסי הגלילי ורבנן אליבא דרב ששת, דרבנן סברו דדרשינן תחת כל עץ רענן, ולא עץ רענן אלוהיהם. וריה"ג סבר דכל שיש בה תפיסת יד אדם, לא חשיב מחובר ולא דמי להר. ולדעת התוס', היכא דנטעו גרעין כולי עלמא מודו דדינו כמחובר, ופלוגתא ריה"ג ורבנן היא בנטעו אילן.

(2) ואשריהם תשרפו באש אתי לנטעו מעיקרא לשם עבודת כוכבים. והקרא דואשריהם תגדעון, לר' יוסי בר יהודה אתי לנטעו ואחר כך עבדו, דרק גידועו אסור אבל עיקרו מותר. ולרבנן דהתירו נטעו ואחר כך עבדו, אתי למימר דגידועי עבודת כוכבים קודמת לכיבוש ארץ ישראל, ורק לאחר הכיבוש יש לשרשה.

(3) מעיקרא שיברו את כל המצבות והמזבחות, ולאחר מכן כיבשו את הארץ, ולבסוף שרפו את כל העבודת כוכבים. ואמרינן עוד דבעינן לשרש אחריה, והיינו דכתיב "אבד תאבדון", ולר' יוסי בר יהודה ילפינן לה מדכתיב "ואבדתם את שמם". וכן בעינן לכנות לה שם גנאי, וילפינן מדכתיב "ואבדתם את שמם" וכתיב "שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא".